

Từ phát biểu khai mạc đến tầm nhìn hành động của Quốc hội khóa XVI

16:20 06/04/2026

Tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ nhất, Quốc hội khóa XVI, Tổng Bí thư Tô Lâm đã có bài phát biểu quan trọng, không chỉ nêu bật ý nghĩa mở đầu của một nhiệm kỳ mới, mà còn đặt ra những yêu cầu rất cao đối với Quốc hội trong giai đoạn phát triển mới của đất nước.

Từ yêu cầu thể chế hóa Nghị quyết Đại hội XIV của Đảng, đổi mới công tác lập pháp, nâng tầm giám sát, đến xây dựng một Quốc hội hiện đại, chuyên nghiệp, gần dân và phản ứng chính sách nhanh hơn, bài phát biểu đã gửi gắm nhiều thông điệp lớn, sâu sắc, giàu tính định hướng cho toàn bộ hoạt động nghị trường trong những năm tới.

Một kỳ họp mở đầu nhiệm kỳ, nhưng mang ý nghĩa mở đường cho một giai đoạn phát triển mới

Phiên khai mạc Kỳ họp thứ nhất, Quốc hội khóa XVI không chỉ là thời khắc đánh dấu sự khởi đầu của một nhiệm kỳ mới, mà còn mang ý nghĩa của một điểm khởi hành chính trị đặc biệt quan trọng trong tiến trình phát triển đất nước.

Chính vì vậy, ngay trong những câu mở đầu, Tổng Bí thư Tô Lâm đã xác định đây là kỳ họp “có ý nghĩa đặc biệt quan trọng”, là kỳ họp vừa kiện toàn tổ chức bộ máy Nhà nước theo Hiến pháp, vừa “tập trung thể chế hóa Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng, tạo nền tảng pháp lý, thể chế và động lực chính sách để đất nước bước vào thời kỳ phát triển mới”.

Cách đặt vấn đề ấy cho thấy rất rõ: Quốc hội khóa XVI không bước vào nhiệm kỳ mới với tâm thế thuần túy kế thừa, mà phải bước vào với tâm thế mở đường, kiến tạo và chịu trách nhiệm trước những đòi hỏi rất mới của thời đại.

Điều đáng chú ý là Tổng Bí thư không nhìn Quốc hội chỉ như một thiết chế hiến định vận hành theo chu kỳ, mà nhìn Quốc hội như một chủ thể có vai trò đặc biệt trong việc chuyển hóa ý chí chính trị thành năng lực phát triển quốc gia.

Tổng Bí thư Tô Lâm, thay mặt đại biểu Quốc hội khóa XVI, tặng hoa chúc mừng Chủ tịch Quốc hội Trần Thanh Mẫn. Ảnh: TTXVN

Khi Tổng Bí thư nhấn mạnh Quốc hội là nơi “chuyển hóa chủ trương của Đảng thành pháp luật, chính sách và sức mạnh tổ chức thực tiễn”, đó không chỉ là một nhận định về chức năng, mà còn là một thông điệp có tính giao nhiệm vụ rất sâu sắc. Quốc hội khóa XVI được kỳ vọng không chỉ làm đúng quy trình lập pháp, giám sát, quyết định các vấn đề quan trọng của đất nước, mà còn phải góp phần trực tiếp tạo dựng nền tảng thể chế cho một giai đoạn phát triển mới: Phát triển nhanh hơn, bền vững hơn, hiện đại hơn, nhưng đồng thời vẫn giữ được bản sắc và chiều sâu văn hóa của dân tộc.

Bài phát biểu cũng đặc biệt sâu sắc ở chỗ đặt Quốc hội khóa XVI trong một bối cảnh thế giới đang biến động rất mạnh. Tổng Bí thư chỉ ra rằng thế giới hiện nay đang đổi thay “rất nhanh, rất sâu sắc”, với cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn ngày càng gay gắt, chuỗi cung ứng, dòng vốn, công nghệ và thị trường toàn cầu đang được cấu trúc lại, trong khi trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn, công nghệ số và các tiến bộ khoa học công nghệ đang làm thay đổi căn bản phương thức sản xuất, mô hình tăng trưởng, phương thức quản trị quốc gia và đời sống xã hội.

Những nhận định ấy không phải để mô tả tình hình theo lối khái quát thường thấy, mà để khẳng định một chân lý rất rõ ràng: Trong thế giới hôm nay, quốc gia nào cải cách thể chế chậm, giải phóng nguồn lực chậm, phản ứng chính sách chậm, quốc gia đó sẽ đánh mất cơ hội phát triển. Và vì thế, Quốc hội phải thay đổi để đất nước có thể đi nhanh hơn.

Từ góc nhìn ấy, thông điệp lớn đầu tiên của bài phát biểu là thông điệp về thời cơ và trách nhiệm. Đất nước ta đã có một nền tảng rất đáng tự hào sau gần một thế kỷ dưới sự lãnh đạo của Đảng và 40 năm đổi mới, nhưng giai đoạn tới đòi hỏi cao hơn nhiều về chất lượng thể chế, về năng lực quản trị quốc gia, về tốc độ phản ứng chính sách, về kỷ luật thực thi và về khả năng nâng cao đời sống nhân dân.

Nghĩa là, thành tựu quá khứ rất quan trọng, nhưng không đủ để bảo đảm thành công trong tương lai nếu chúng ta không đổi mới mạnh mẽ hơn. Chính tại điểm này, bài phát biểu của Tổng Bí thư Tô Lâm đã làm nổi bật vai trò của Quốc hội như một lực lượng tiên phong trong kiến tạo thể chế cho phát triển.

Bốn nhiệm vụ lớn và yêu cầu đổi mới mạnh mẽ đối với Quốc hội khóa XVI

Phần trung tâm của bài phát biểu là bốn nhiệm vụ lớn mà Tổng Bí thư giao cho Quốc hội khóa XVI. Nếu đọc kỹ, có thể thấy đây không chỉ là những đầu việc trọng tâm, mà còn là một chỉnh thể tư duy về cách Quốc hội cần vận hành trong thời kỳ mới.

Nhiệm vụ thứ nhất là đổi mới mạnh mẽ công tác lập pháp, xây dựng bằng được một hệ thống pháp luật “hiện đại, thống nhất, ổn định, khả thi và kiến tạo phát triển”.

Đây có thể xem là trục tư tưởng nổi bật nhất của toàn bộ bài phát biểu. Từ lâu, chúng ta vẫn nói nhiều đến yêu cầu hoàn thiện hệ thống pháp luật. Nhưng ở đây, Tổng Bí thư đặt ra một yêu cầu cao hơn: Pháp luật không chỉ cần đầy đủ, mà phải thực sự trở thành nền tảng thể chế của phát triển. Pháp luật phải bảo vệ quyền con người, quyền công dân, nhưng đồng thời cũng phải trở thành động lực thúc đẩy đổi mới sáng tạo, giải phóng lực lượng sản xuất, khai mở những không gian phát triển mới cho đất nước. Đó là một cách nhìn rất hiện đại, rất phát triển về vai trò của pháp luật.

Trong phần này, Tổng Bí thư chỉ ra rất thẳng thắn những hạn chế của hệ thống pháp luật hiện nay: Còn chồng chéo, mâu thuẫn, thiếu liên thông; có những quy định chưa rõ, chưa ổn định, chưa theo kịp thực tiễn, làm tăng chi phí tuân thủ, làm chậm cơ hội phát triển, làm khó cho người dân, doanh nghiệp và bộ máy thực thi. Đặc biệt, Tổng Bí thư yêu cầu kiên quyết khắc phục tình trạng “luật bó”, chồng lấn, đẩy trách nhiệm cho văn bản dưới luật. Cụm từ “luật bó” rất ngắn gọn nhưng chứa đựng một cảnh báo sâu sắc: Nếu luật pháp không mở đường mà lại trói buộc, nếu thể chế không giải phóng mà lại cản trở, thì chính pháp luật sẽ trở thành một lực cản đối với phát triển. Và vì thế, Tổng Bí thư đặt ra

một chuyển động rất đáng chú ý trong tư duy lập pháp: Từ “làm luật cho đủ” sang “làm luật để phát triển”; từ “pháp luật tốt trên giấy” sang “pháp luật tốt trong cuộc sống”. Đây không chỉ là lời nhắc nhở về kỹ thuật lập pháp, mà là một yêu cầu thay đổi phương pháp tiếp cận toàn diện đối với hoạt động làm luật của Quốc hội trong nhiệm kỳ mới.

Nhiệm vụ thứ hai là nâng tầm giám sát tối cao của Quốc hội theo hướng thực chất, sắc bén, đi đến cùng trách nhiệm và kết quả.

Đây cũng là một phần rất đáng chú ý, bởi nó cho thấy yêu cầu giám sát không thể dừng ở việc nhận diện hạn chế hay nêu ra vấn đề. Tổng Bí thư nhấn mạnh giám sát phải thực sự trở thành công cụ nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản trị quốc gia; phải góp phần sửa cho đúng, làm cho tốt hơn, tháo gỡ được điểm nghẽn, cảnh báo sớm được rủi ro, thúc đẩy được hành động. Nói một cách ngắn gọn, giám sát không chỉ để biết có vấn đề, mà phải để giải quyết được vấn đề. Và câu hỏi cuối cùng của giám sát phải là: Vấn đề đã được giải quyết hay chưa.

Điểm rất mới ở đây là yêu cầu giám sát phải gắn với trách nhiệm cụ thể, thời hạn cụ thể, sản phẩm cụ thể, kết quả cụ thể; đồng thời phải dựa trên dữ liệu, bằng chứng, chỉ số định lượng và so sánh rõ ràng giữa mục tiêu đặt ra với kết quả đạt được. Điều đó cho thấy Tổng Bí thư đang định hướng hoạt động giám sát của Quốc hội đi theo hướng chuyên nghiệp hơn, hiện đại hơn, thực chất hơn. Giám sát không thể chỉ là sự theo dõi, mà phải là sức ép cải cách; không thể chỉ là nhận xét, mà phải là thúc đẩy chuyển động; không thể chỉ là nêu tên vấn đề, mà phải gắn với trách nhiệm giải trình và kết quả khắc phục đến cùng.

Nhiệm vụ thứ ba là nâng cao bản lĩnh và tầm nhìn khi quyết định các vấn đề quan trọng của đất nước.

Tổng Bí thư nhấn mạnh một câu rất sâu sắc: Đất nước không chỉ đòi hỏi Quốc hội quyết định đúng, mà phải quyết định trúng và kịp thời, bởi chậm một quyết sách có thể làm lỡ một thời cơ chiến lược. Đây là một thông điệp rất đáng suy ngẫm trong bối cảnh thế giới thay đổi nhanh, cơ hội phát triển nhiều nhưng không chờ đợi.

Trong điều kiện nguồn lực còn hạn chế, Quốc hội càng phải nâng cao chất lượng phân tích chính sách, năng lực dự báo chiến lược và đánh giá tác động; phải chọn đúng việc lớn, đúng khâu đột phá, đúng công trình trọng điểm, đúng lĩnh vực then chốt để tập trung nguồn lực; không dàn trải, không manh mún, không chia đều. Như vậy, Quốc hội khóa XVI được đặt trước yêu cầu trở thành một Quốc hội của lựa chọn chiến lược, biết cân nhắc lợi ích dài hạn của quốc gia, chứ không chỉ xử lý các vấn đề trước mắt theo logic hành chính thông thường.

Nhiệm vụ thứ tư là tiếp tục đổi mới tổ chức và phương thức hoạt động của Quốc hội theo hướng hiện đại, chuyên nghiệp, gần dân, sát thực tiễn và phản ứng chính sách nhanh hơn.

Đây là phần thể hiện rất rõ yêu cầu tự đổi mới của chính Quốc hội. Tổng Bí thư khẳng định, trong một thế giới biến động không ngừng, Quốc hội không thể vận hành theo nhịp độ cũ, cách thức cũ. Cần nghiên cứu tăng hợp lý số kỳ họp, đa dạng hóa và linh hoạt hóa các hình thức hoạt động, ứng dụng mạnh công nghệ số, hình thức trực tuyến và hệ sinh thái số.

Nhưng điều rất đáng quý là dù nói đến hiện đại hóa, bài phát biểu vẫn đặt trọng tâm cuối cùng vào tính nhân dân của Quốc hội. Quốc hội số, Quốc hội hiện đại, Quốc hội thông minh là rất cần, nhưng “trước hết phải là một Quốc hội gần dân, hiểu dân, vì dân”. Đây chính là điểm kết tinh giữa hiện đại hóa thiết chế và giữ gìn bản chất đại diện của cơ quan dân cử cao nhất.

Những thông điệp cốt lõi: Quốc hội phải hành động vì dân, vì phát triển, vì tương lai đất nước

Nếu khái quát tinh thần chung của bài phát biểu, có thể thấy Tổng Bí thư Tô Lâm đã gửi đến Quốc hội khóa XVI một thông điệp rất rõ: Đây phải là một Quốc hội hành động, một Quốc hội kiến tạo phát triển, một Quốc hội đủ bản lĩnh chính trị, đủ chiều sâu trí tuệ và đủ năng lực tổ chức để gánh vác những trọng trách mới của đất nước trong thời kỳ mới. Toàn bộ bài phát biểu được xây dựng trên trục tư tưởng xuyên suốt ấy.

Thông điệp đầu tiên là Quốc hội phải thực sự trở thành trung tâm thể chế hóa đường lối của Đảng thành pháp luật, chính sách và sức mạnh thực tiễn. Điều này có nghĩa là chất lượng hoạt động của Quốc hội không thể chỉ đo bằng quy trình đúng hay số lượng luật được thông qua, mà phải được đo bằng việc pháp luật có mở đường cho phát triển hay không, chính sách có đi vào cuộc sống hay không, người dân và doanh nghiệp có được tháo gỡ khó khăn hay không, xã hội có thêm niềm tin hay không. Đây là một cách đặt thước đo rất thực chất và cũng rất gần với yêu cầu của đời sống.

Thông điệp thứ hai là cải cách thể chế phải đi trước, thậm chí phải đi nhanh hơn tốc độ biến động của thực tiễn. Khi Tổng Bí thư nhấn mạnh pháp luật không chỉ để quản lý cái đã có, mà còn phải mở đường cho cái mới; không chỉ điều chỉnh thực tiễn hiện hữu, mà còn phải kiến tạo tương lai; đó là một định hướng rất mạnh mẽ cho nhiệm kỳ khóa XVI. Đất nước muốn phát triển nhanh, bền vững, muốn tận dụng được cơ hội từ khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo, kinh tế số, kinh tế xanh, thì trước hết Quốc hội phải tạo ra được khuôn khổ pháp lý đủ

thông thoáng, đủ minh bạch, đủ ổn định, đủ sức nâng đỡ cái mới.

Thông điệp thứ ba là giám sát và quyết định các vấn đề quan trọng của đất nước phải đi đến cùng trách nhiệm. Không thể có một Quốc hội mạnh nếu giám sát chỉ dừng ở nêu vấn đề mà không tạo được áp lực giải quyết. Cũng không thể có một Quốc hội mạnh nếu các quyết sách lớn còn chậm, còn dằn trải, còn thiếu tính đột phá. Bài phát biểu của Tổng Bí thư vì thế vừa như một sự động viên, vừa như một yêu cầu rất nghiêm khắc đối với toàn bộ bộ máy nghị trường trong nhiệm kỳ mới.

Thông điệp thứ tư, và cũng là thông điệp có chiều sâu nhân văn rất lớn, là Quốc hội phải gắn bó mật thiết hơn với nhân dân. Trong bài phát biểu, Tổng Bí thư nhiều lần nhắc tới nhân dân, cử tri, ý chí, nguyện vọng của nhân dân, lợi ích quốc gia - dân tộc, niềm tin xã hội. Tổng Bí thư yêu cầu mỗi đại biểu Quốc hội phải ý thức sâu sắc rằng mình không chỉ mang theo lá phiếu tín nhiệm của cử tri, mà còn gánh trên vai trách nhiệm đối với vận mệnh quốc gia, đối với niềm tin của nhân dân, đối với tương lai của các thế hệ mai sau. Đó là một lời nhắc có sức nặng rất lớn. Nó khiến cho vai trò đại biểu Quốc hội không chỉ còn là một vị trí chính trị - pháp lý, mà trở thành một trọng trách đạo đức và lịch sử.

Nhìn rộng ra, bài phát biểu của Tổng Bí thư Tô Lâm tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ nhất, Quốc hội khóa XVI có thể được xem như một bản định hướng hành động cho toàn bộ nhiệm kỳ mới. Trong đó, tinh thần bao trùm là tinh thần đổi mới mạnh mẽ hơn, thực chất hơn, hiệu quả hơn để đáp ứng những đòi hỏi mới của đất nước. Một Quốc hội hiện đại hơn nhưng cũng phải gần dân hơn. Một Quốc hội hành động nhanh hơn, nhưng vẫn chặt chẽ, đúng đắn. Một Quốc hội làm luật ít hình thức hơn, nhưng hiệu quả hơn. Một Quốc hội giám sát sắc bén hơn, nhưng mục tiêu cuối cùng vẫn là để bộ máy làm tốt hơn, đất nước phát triển tốt hơn, đời sống nhân dân được nâng cao hơn.

Và có lẽ, điểm đọng lại sâu nhất sau bài phát biểu này chính là niềm kỳ vọng. Kỳ vọng về một Quốc hội khóa XVI không chỉ hoàn thành đầy đủ chức năng hiến định của mình, mà còn thực sự trở thành một động lực thể chế cho khát vọng phát triển quốc gia. Kỳ vọng về một nhiệm kỳ mà mỗi quyết sách nghị trường không chỉ đúng về thủ tục, mà còn trúng với đòi hỏi của cuộc sống. Kỳ vọng về một Quốc hội mà mỗi đại biểu không chỉ hiện diện trong nghị trường, mà hiện diện trong lòng dân bằng trách nhiệm, bản lĩnh, trí tuệ và sự tận tâm.

Đó chính là thông điệp lớn, sâu và rất đẹp mà Tổng Bí thư Tô Lâm đã gửi gắm tại phiên khai mạc Kỳ họp thứ nhất, Quốc hội khóa XVI.

Theo Báo QĐND